

משנה - תענית - רע"ב

פרק א

פרק א - משנה א פרק א - משנה ב פרק א - משנה ג פרק א -
משנה ד פרק א - משנה ו פרק א - משנה ז

פרק ב

פרק ב - משנה א פרק ב - משנה ב פרק ב - משנה ג פרק ב -
משנה ד פרק ב - משנה ה פרק ב - משנה ו פרק ב - משנה ז פרק
ב - משנה ח פרק ב - משנה ט פרק ב - משנה י

פרק ג

פרק ג - משנה א פרק ג - משנה ב פרק ג - משנה ג פרק ג -
משנה ד פרק ג - משנה ה פרק ג - משנה ו פרק ג - משנה ז פרק
ג - משנה ח פרק ג - משנה ט

פרק ד

פרק ד - משנה א פרק ד - משנה ב פרק ד - משנה ג פרק ד -
משנה ד פרק ד - משנה ה פרק ד - משנה ו פרק ד - משנה ז פרק
ד - משנה ח

א

פרק

א פרק א - משנה א
מאימתי מזכירין גבורות גשמים {א}. אידי דתנא במסכת ראש השנה

דְּסָלִיק מְנַה וּבְחַג נְדוּנָן עַל הַמַּיִם, תִּנָּא הֵכָא מְאִימְתִי מְזַכִּירִין גְּבוּרוֹת גִּשְׁמִים. וּלְפִי שְׁהַגְשָׁמִים אַחַת מְגִבּוּרוֹתֵינוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב (אִיּוֹב ה) עוֹשֶׂה גְדוּלוֹת וְאִין חֶקֶר הַנוֹתֵן מָטָר עַל פְּנֵי אֶרֶץ, מְשׁוּם הֵכִי קָרִי לְהוּ גְבוּרוֹת גִּשְׁמִים: **מִיּוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל חַג**. אָבֵל כָּל שְׁבַעֵת יְמֵי הַחַג לֹא, שְׁהַגְשָׁמִים לִימֵי סִכָּה סִימָן קִלְקָה. מְשָׁל לְעֶבֶד שְׂבָא לְמִזְג כּוֹס לְרַבּוֹ וְשִׁפְדָּ לּוֹ רַבּוֹ קִתּוֹן עַל פְּנָיו, כְּלוֹמַר אִי אֶפְשִׁי בְּשִׁמוּשְׁדָּ: **אִם כֵּן**. אַתָּה אוֹמֵר מְזַכִּירִין אָף עַל פִּי שְׂאִין שׁוֹאֲלִין הוֹאִיל וּמְשָׁמַע בְּעוֹנָתוֹ, אֶפְלוּ בְּקִיץ יִזְכָּירוּ, וּמָה אַתָּה נוֹתֵן סִימָן מִיּוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

פּרָק א - מִשְׁנָה ב

אִין שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים. הֵינּוּ אִין מְזַכִּירִין אֶת הַגְּשָׁמִים: **אֵלָא סָמוּךְ לְגִשְׁמִים**. דְּהֵינּוּ יוֹם שְׁמִינִי שֶׁל חַג, דְּמִן הַחַג וְאֵילָךְ זְמַן גִּשְׁמִים הוּא. וְסִתְמָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ {ז}. פְּרוּשׁ אַחַר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּפִלְגִי לְעִיל בְּהַזְכָּרַת גִּשְׁמִים, מוֹדִים הֵם לְעַנְנֵי שְׂאֵלָה דְּהֵינּוּ לוֹמַר וְתַן טַל וּמָטָר, שְׂאִין שׁוֹאֲלִין אוֹתָן אֵלָא סָמוּךְ לְגִשְׁמִים, דְּהֵינּוּ בְּשִׁלְיֵי בְּמַרְחֻשׁוֹן אוּ בְּשִׁבְעֵי בּוֹ, כְּדַמְפְּרֵי תִנְאִי לְקַמֵּן בְּמַתְנִיתִין: **הָאַחֲרוֹן**. הַמַּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מוֹסָף {ח} מְזַכִּיר מוֹרִיד הַגְּשָׁם: **וְהֵרֵאשׁוֹן**. הַמַּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁחֲרִית אֵינּוּ מְזַכִּיר גִּשְׁמִים אֵלָא טַל {ט}. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹדָה. וְהָא דְתַנְּן בְּסָמוּךְ רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר עַד שְׁיַעֲבֵר הַפֶּסַח, וְהֵכָא קְאָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בְּיוֹם טוֹב הֵרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח הָאַחֲרוֹן אֵינּוּ מְזַכִּיר, תְּרֵי תִנְאִי נִינְהוּ וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יְהוֹדָה:

פּרָק א - מִשְׁנָה ג

בְּשִׁלְשָׁה בְּמַרְחֻשׁוֹן שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים. אוֹמְרִים וְתַן טַל וּמָטָר בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים. וְהֵינּוּ מְלִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָבֵל בְּגוֹלָה אִין שׁוֹאֲלִים עַד שְׁשִׁים יוֹם לְתַקוּפַת תְּשָׁרִי {יד}, וּבְיוֹם שְׁשִׁים עֶצְמוּ מִתְחִילִין לְשָׂאֵל הַגְּשָׁמִים: **הָאַחֲרוֹן שְׁבִיִּשְׂרָאֵל לְנֹהַר פָּרַת**. אוֹתָן שְׁעָלוּ לְרַגְלֵי הַחוֹזְרִים לְבִתְיָהוּ, וְלֹא יִפְסִיקוּם הַגְּשָׁמִים:

פּרָק א - מִשְׁנָה ד

הֵגִיעַ שְׁבַעַה עָשָׂר בְּמַרְחֻשׁוֹן. וּכְבָר עֲבָרוּ שְׁלֹשָׁה זְמַנִּים, שְׁהוּן שְׁלִישִׁי בְּמַרְחֻשׁוֹן, וּשְׁבִיעִי, וּשְׁבַעַה עָשָׂר {יז}: **הַתְּחִילוּ הַיְחִידִים**. תְּלַמְיָדֵי חֻכְמִים {יח}: **שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת**. שְׁנֵי וְחִמִּישִׁי וְשְׁנֵי {יט}: **אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים מְשַׁחֲשָׁכָה**. מִתֵּר לְהֵם לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת כָּל לַיִל הַתַּעֲנִיּוֹת עַד שְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר כָּל זְמַן שְׁלֹא יִשָּׁן. אָבֵל לְאַחַר שְׁיָשׁוּן שִׁינַת קִבְעָ אֶסוּר לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת אִם לֹא הַתְּנָה מִתְחִלָּה קִדָּם שְׁיָשׁוּן. וְאֵית דְּאָמְרֵי דְאֶכִּילָה בְּעֵי תִנְאִי, שְׁתַּתִּיחָ לֹא בְּעֵי תִנְאִי, דְאִין קִבְעָ לְשִׁתִּיחָ {כ}. וְהֵכִי מְסַתְבָּרָא:

פרק א - משנה ו

שְׁהוּ שֶׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תַעֲנִיּוֹת עַל הַצְבוּר. שֶׁכִּכְּר הַתַּעֲנִי שֶׁשׁ, וְתַעֲנִיּוֹת דִּיחִידִים
אֵינָם מִן הַמִּנְיָן: מִתְרִיעִין. בְּשׁוֹפְרוֹת: בְּשָׁנֵי מִטִּין. בְּשָׁנֵי שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת פּוֹתְחִין
דְּלִתֵי הַחֲנִיּוֹת קֶצֶת לַעֲת עָרֵב, אָבֵל אֵין מוֹצִיאִין סְחוּרְתָן לַחוּץ {כה}:
וּבְחִמִּישֵׁי מִתְרִים. לַפְתַּח כָּל הַיּוֹם:

פרק א - משנה ז

בְּבִנְיָן וּבְנִטְיָעָה. וְדוֹקָא בְּנִיָן שֶׁל שְׁמִיחָה כְּגוֹן בֵּית חֲתָנוֹת לַעֲשׂוֹת בּוֹ חֲפָתוֹ,
וּנְטִיעָה שֶׁל שְׁמִיחָה כְּגוֹן אֵילָן גְּדוֹל הַמִּסֹּךְ עַל הָאָרֶץ לְטִיֵּל הַמַּלְכִים תַּחֲתָיו.
אָבֵל בֵּית לְדוֹר בּוֹ וּנְטִיעַת אֵילָן לְפָרוֹתָיו מִתֵּר: יֵצֵא נִיסוֹן. הַגִּשְׁמִים סִימָן
קָלָה כְּשֶׁלֹא יֵרְדוּ כָּלֵל קֶדָם [שִׁיצָא] נִיסוֹן {ל}. וְכֵל הַדִּינִים הַלְלוּ בְּאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, אָבֵל הָאֵיִים הֶרְחוּקִים שְׁזָמָן הַגִּשְׁמִים שֶׁלָּהֶם אֵינּוּ
כְּזָמָן הַגִּשְׁמִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹאֵל הַגִּשְׁמִים בְּזָמָן שֶׁהוּא
צָרִיךְ לָהֶם, וְאִם עָבַר אוֹתוֹ הַזָּמָן הַיְדוּעַ לָהֶן וְלֹא יֵרְדוּ גִשְׁמִים, בֵּית דִּין שֶׁל
אוֹתוֹ מְקוּם גּוֹזְרִים תַּעֲנִיּוֹת עַל הַצְבוּר אַחַר שֶׁהַתַּעֲנִי הִיחִידִים כְּסֹדֵר הַשְּׁנוּי
בְּמִתְנִיתוֹ:

פרק ב

פרק ב - משנה א

סֹדֵר תַּעֲנִיּוֹת כִּיצַד. בְּשִׁבַע תַּעֲנִיּוֹת אַחֲרוֹנוֹת קָא מִיָּרִי: אֶת הַתְּבָה. הָאָרוֹן
שֶׁסָּפַר תּוֹרָה מִנַּח בּוֹ, כְּלוּמַר כָּלִי צָנוּעַ הָיָה לָנוּ וְנִתְבַּזָּה בְּעוֹנֵינוּ. וְלָמָּה
לְרַחוּבָה שֶׁל עִיר, לוֹמַר, צָעֲקָנוּ בְּצַנְעָה בְּבֵית הַכְּנָסֶת וְלֹא נַעֲנִינוּ, נִבְזָה
עֲצָמָנוּ בְּפִרְהָסִיא בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר: אֶפְרַיִם מְקַלָּה. אֶפְרַיִם שְׂרָפָה. וּמִשׁוּם דְּעֶפֶר
נְמִי אֶקְרִי אֶפְרַיִם {א} תִּנְאָ אֶפְרַיִם מְקַלָּה, דְּהִכָּא צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה אֶפְרַיִם מִמֶּשׁ {ב}
כְּדִי שִׁיזְכוּר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲקִידָתוֹ שֶׁל יִצְחָק וִירְחָם: עַל גְּבֵי הַתְּבָה.
מִשׁוּם דְּכִתִּיב (יִשְׁעִיָה סג) בְּכֹל צָרְתֶם לוֹ צָר: וּבְרֵאשׁ הַנְּשִׂיא וְכוּ'. וְהֵן
עֲצָמָן אֵינָם נוֹטְלִים, כְּדִי שִׁיִּתְבַּיְשׁוּ יוֹתֵר, לְפִי שֶׁאֵינּוּ דוֹמָה מִתְבַּיֵּשׁ מַעֲצָמוֹ
לְמִתְבַּיֵּשׁ מֵאַחֲרִים {ד}: דְּבָרֵי כְבוֹשָׁים. דְּבָרִים שֶׁכּוֹבְשִׁין לְבוֹ שֶׁל אָדָם
לְהַחֲזִירוֹ לְמוֹטָב: וּבְקַבְלָה. בְּדָבָרֵי הַנְּבִיאִים:

פרק ב - משנה ב

וְרִגִּיל. הַיּוֹדֵעַ סֹדֵר תְּפִלָּה {ח}: וַיֵּשׁ לוֹ בָּנִים וּבֵיתוֹ רִיקָן. שֶׁאֵין בְּבֵיתוֹ בְּמָה
לְפָרְנֵס אֶת בְּנָיו, וּמִתּוֹךְ שֶׁנִּפְשׁוּ עֲגוּמָה עֲלָיו מִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנָה. אִי נְמִי בֵּיתוֹ
רִיקָן מִן הַעֲבָרוֹת, שֶׁלֹא יֵצֵא עֲלָיו שֵׁם רַע בְּיַלְדוּתוֹ {ט}: וּמוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם

ש.ש. בין גואל לרופא אומר שש ברכות הללו:

פרק ב - משנה ג

זכרונות ושופרות. כל הפסוקים כמו שאומרים בראש השנה: ואומר חותמיהן. אחר זכרונות חתימת זכרונות, ואחר שופרות חתימת שופרות, וכן אחר כלם כדמפרש ואזיל:

פרק ב - משנה ד

על הראשונה. בגואל ישראל הוא מתחיל להאריך. ואף על פי שאינה ממנין שש קורא אותה ראשונה, לפי שבה מתחיל להוסיף ולהאריך: על השביעית. לברכות שמאריך בהן. אבל הברכות שמוסיפין בשביל התענית אינן אלא שש, שברכה ראשונה שהיא גואל ישראל דשמנה עשרה היא, אלא שמאריך בה: מי שענה את דוד ואת שלמה בנו. ואף על גב דיונה {יט} בתר דוד ושלמה היה. מפל מקום מקדים ליה ברישא, משום דבעי למחתם בסוף הברכות ברוך המרחם על הארץ, ודוד ושלמה בנו הם שהתפללו על ארץ ישראל. דוד, ויהי רעב בימי דוד כוי (שמואל ב כא), ושלמה, רעב פי יהיה בארץ (מלכים א ח):

פרק ב - משנה ה

בימי רבי חלפתא. בצפורי היה: ולא ענו אחריו אמן גרסינן. לפי שבמקדש לא היו עונין אמן אחר כל ברכה אלא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כדאמרינן בגמרא בברכות פרק הרואה. ואלו לא במקדש היו ועשו כדרך שעושים במקדש: תקעו בני אהרן תקעו. חזן הכנסת {כא} אומר להם כך על כל ברכה וברכה: לא היינו נוהגין כן. שלא לענות אמן אלא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד {כג}: אלא בשער מזרח. שער מזרח {כד} של הר הבית ושער המזרח של עזרה. לפי שהיו מזכירין שם המפרש בחתימת הברכה, ולא סגי בענית אמן. ואין לומר לא היו נוהגין לתקע אלא במקדש, דודאי תוקעין בגבולין, כדמוכח בהך מסכתא ובראש השנה. והלכה כפחכמים:

פרק ב - משנה ו

אנשי משמר. עשרים וארבעה משמרות כהנה היו, כל משמר עובד בשבת שלו: אנשי בית אב. המשמר מתחלק לשבעה בתי אבות כמנין ימות השבוע, כל אחד עובד יומו: מתענין ולא משלימין. שתעניות הראשונות אינן חמורין כל כך, ולפיכך אין משלימין, שאם תכבד העבודה על אנשי

בית אב שֶהיו עוֹבְדִין אוֹתוֹ הַיּוֹם יָבֹאוּ אֵלָיו לְסִיעֵן וַיְהִי בָהֶן כַּח לַעֲבֹד:

פרק ב - משנה ז

אֲנָשֵׁי מִשְׁמֵר מִתְּרִים לְשִׁתּוֹת יַיִן. לֹאֹ גִבֵּי תַעֲנִית קָאֵי, אֶלָּא אִידֵי דְאִירֵי
בְּבָנֵי מִשְׁמֵר מִיְתֵי לֵהּ הֵכָא: **בְּלִילוֹת.** שְׂאִין לְחוּשׁ שְׂמָא תַכְבֵּד הָעֲבוּדָה עַל
אֲנָשֵׁי בֵית אָב בְּלִילָה וַיִּצְטָרְכוּ אֵלָיו לְבֹא לְסִיעֵם: **לֹא בַיּוֹם וְלֹא בְּלִילָה.** לְפִי
שְׁהִיו צְרִיכִין לְהַעֲלוֹת כָּל הַלִּילָה אַבְרִים וּפְדָרִים שְׂפָקְעוּ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
{ כה }: **אֲנָשֵׁי מַעֲמָד.** הֵם יִשְׂרָאֵלִים הַקְּבוּעִים בִּירוּשָׁלַיִם וְעוֹמְדִים עַל קֶרֶן
אֲחִיהֶם וּמִתְּפַלְלִין שֶׁיְהִי מִקְבֵּל בְּרָצוֹן. וְעוֹמְדִים שֵׁם בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה
שְׁלוּחִים מִכָּל יִשְׂרָאֵל, דְּהֵיֵאָדָּ קֶרְבָּנוּ שֶׁל אָדָם קָרַב וְהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל
גִּבּוֹ, וְהַפְּתוּב אוֹמֵר (בְּמִדְבָּר כח) תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ, לְיִשְׂרָאֵל
מִצְוָה שֶׁיַּעֲמְדוּ עַל הַכְּהֻנִּים בְּשַׁעַת עֲבוּדָה: **אֲסוּרִים לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס.** מִשְׁנִכְנָסוּ
לְמִשְׁמֵרְתֶּם, כָּל אוֹתָהּ שַׁבָּת, כְּדִי שְׂיִסְפְּרוּ קֹדֶם לָכֶן וְלֹא יִכְנָסוּ לְמִשְׁמֵרְתָן
כְּשֶׁהוּ מְנַלִּים: **וּבַחֲמִישִׁי.** שַׁבְּתוֹדָּ מִשְׁמֵרְתָן מִתְּרִים, שְׂדֵרְדָּ [רב] בְּנֵי אָדָם
לְסַפֵּר בַּחֲמִישִׁי וְאִין מִמֵּתִינִין לְסַפֵּר בְּעָרַב שַׁבָּת מִפְּנֵי הַטְּרַח:

פרק ב - משנה ח

כָּל הַפְּתוּב בְּמַגְלַת תַּעֲנִית. יָמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָהֶם נְסִים לְיִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנֵי
וְקָבְעוּ יָמִים טוֹבִים. אֵית יוֹמֵיָא דְלֹא לְהַתְעַנְּאָה בְּהוֹן בְּלָבָד. וְאֵית יוֹמֵי
דְּחִמִּירֵי טְפִי דְלֹא לְמַסְפַּד בְּהוֹן. וְאוֹתָן שְׁהוּ חֲמוּרִים וְאֲסוּרִים בְּהַסְפַּד,
לְפָנֵינוּ אֲסוּר בְּהַסְפַּד דְּלִמָּא אֲתֵי לְמַעֲבַד הֵכִי בַיּוֹם טוֹב גּוּפָה, לְאַחֲרֵיוּ מִתֵּר
דְּכִינּוֹן דְּעָבַר יוֹם טוֹב לֹא חִישִׁינּוּ. וְאִנּוּ קִימָא לּוֹ דְּבִטְלָה מַגְלַת תַּעֲנִית { כז },
וְכָל אוֹתָן הַיָּמִים הַפְּתוּבִים שֵׁם דְּלֹא לְהַתְעַנְּאָה וְדְלֹא לְמַסְפַּד, כְּלָן מִתְּרִין
בְּהַסְפַּד וְתַעֲנִית, חוּץ מִחֲנֻכָּה וּפְיורִים שְׂאֲסוּרִין בְּהַסְפַּד וְתַעֲנִית. וְיָמִים
שְׁלַפְנִיָּהֶם וְאַחֲרֵיהֶם
מִתֵּר:

פרק ב - משנה ט

שְׁלֹא לְהַפְּקִיעַ אֶת הַשְּׁעָרִים. כְּשֶׁרוֹאִין בְּעַלֵּי חֲנִיּוֹת שְׂקוּנִין לְמוֹצָאֵי חֲמִישִׁי
שְׁתֵּי סְעֻדוֹת { כח } גְּדוּלוֹת, אַחַת לְלֵיל הַתַּעֲנִית וְאַחַת לְשַׁבָּת, יְהִיו סְבוּרִין
שְׂבָא רָעַב לְעוֹלָם, וּמִיָּקְרִין וּמִפְּקִיעִין הַשְּׁעָרַיִם { כט }. אֲבָל מִשְׁהַתְּחִילוּ
לְהַתְעַנּוֹת בְּשַׁנֵּי, יוֹדְעִים שְׂאֵינוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית. פְּרוּשׁ אַחַר שְׁלֹא יֵאָמְרוּ
אִם לֹא שְׂרָאוּ בֵית דִּין שְׁהָרַעַב בָּא, לֹא הִיוּ דוֹחֲקִים לְגֹזֵר תַּעֲנִית עִתָּה סְמוּדָּ
לְשַׁבָּת { ל }, וּמִפְּנֵי כֵן יִיָּקְרוּ וַיִּפְּקִיעוּ הַשְּׁעָרַיִם:

פרק ב - משנה י

וְאִם הִתְחִילוּ. שְׂגָזְרוּ הַתַּעֲנִיּוֹת קֹדֶם לָכֶן וְהִתְחִילוּ לְהַתְעַנּוֹת עַל הַצָּרָה אֶפְלוּ

יום אחד ופגע בהן אחד מאלו הימים, אין מפסיקין: מודה הוא שאין משלימין. להתענות בהן כל היום, אלא אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה: וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת. כגון בזמן שהיו בית דין קובעים על פי הראיה, אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה, מפני כבוד השבת שלא יכנס לשבת כשהוא רעב. ואין הלכה כרבי מאיר, אלא מתעניין ומשלימין. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת מתענה ומשלים:

ג

פרק

פרק ג - משנה א

סדר תעניות האלו. האמורין בפרקין דלעיל, אינו אלא ברביעה ראשונה, אם עברו שלשה זמנין של רביעה של יורה, שהם שלישי במרחשון ושביעי ושבעה עשר, ולא ירדו גשמים, אז היו מתעניין יחידים, ואחר כך מתעניין הצבור שלש עשרה תעניות על הסדר שאמר: **אבל.** ירדו גשמים בעתן וצמחו הזרעים ונשתנו, כמו תחת חטה יצא חוח, תחת שעורה באשה, או שנוי אחר: **מתריעין עליהם מייד.** בתעניות ראשונות. שכל חמר האמור בתעניות האחרונות נוהגין מייד בראשונות: **בין גשם לגשם.** בין רביעה ראשונה לשנייה: **מכת בצרת.** סימן בצרת הוא:

פרק ג - משנה ב

ירדו לצמחים ולא לאילן. כגון שיירדו בנחת, שזה יפה לצמחים ולעשבים ואינו מועיל לאילנות: **לאילן ולא לצמחים.** שיירדו בכם: **לבוות שיחין ומערות.** שמכניסין בהן מים לשתות:

פרק ג - משנה ג

וכל סביבותיה מתענות. שאותה העיר שלא ירדו בה גשמים תלך לקנות תבואה בעיר שיירדו בה ויהיה רעב:

פרק ג - משנה ד

מפלת. שחומותיה הבריאות נופלות. אבל רעועות אין זו מפלת:

פרק ג - משנה ה

בכל מקום. ואפלו הערים הרחוקות ממנה הרבה {יב}, כדמפרש טעמא

בְּסִיפָא מִפְּנֵי שְׁהִיא מִכָּה מְהַלְכַת: שְׂדֵפוֹן. רוּחַ שְׁמִפְסִיד אֶת הַתְּבוּאָה
 וּמִתְרוֹקְנַת מִן הַזֶּרַע: יִרְקוֹן. תְּבוּאָה שְׁהַכְּסִיפוּ פְּנִיָּה. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים יִרְקוֹן
 חֲלִי שְׁהוֹפֵךְ פְּנֵי אָדָם כְּמֵרְאָה יִרְק הַשָּׂדֶה: וְעַל חִיָּה רָעָה. שְׁנֵרְאִית בַּיּוֹם
 בַּיָּשׁוּב: וְעַל הַחֶרֶב. חִילוֹת הָעוֹבְרוֹת מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְאָף עַל פִּי שְׂאִינָם
 בָּאִים לְהִלָּחֵם עִם אוֹתָהּ הָעִיר:

פרק ג - משנה ו

לְעִרְיָהוּ. לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל: כְּמֵלֵא פִי תַנּוּר. שְׁלֻקְתָּהּ בְּשְׂדֵפוֹן כָּל כֶּךָ תְּבוּאָה
 שְׁהִיָּה רְאוּי לְעִשׂוֹת מִמֶּנָּה פֶת לְמֵלֵאֵת [פִּי] הַתַּנּוּר {יָד}: בְּאִשְׁקֵלוֹן. בְּאַרְץ
 פְּלִשְׁתִּים: וְעַל שְׂאֲכָלוּ זְאֵבִים. דִּהִיא חִיָּה רָעָה וּמִכָּה מְהַלְכַת הִיא: עַל
 שְׁנֵרְאָה. בָּאוּ בְעִיר:

פרק ג - משנה ז

הַמְטָרְפֵת. מִתְחַבֵּטֵת וּמִשְׁתַּבֵּרֵת, כְּמוֹ בִיצָה הַטְּרוּפָה בְּקַעְרָה: לְעִזְרָה.
 לְקַבֵּץ אֶת הָעֵם שְׂיִבְאוּ לְעֹזֵר וּלְהוֹשִׁיעַ. וְהִלְכָה שְׂאִין תּוֹקְעִים עֲלֵיהֶם בְּשׁוֹפָר
 אוּ בַחֲצוֹצְרוֹת בְּשַׁבַּת אֶלָּא אִם כֹּן הִצְרָכּוֹ לְתַקֵּעַ לְקַבֵּץ אֶת הָעֵם, אֲבָל
 מִתְעַנִּים {יָז} וְזוֹעֲקִים וּמִתְחַנְנִים עֲלֵיהֶם בְּשַׁבַּת: שְׂמֵעוֹן הַתַּמְנִי. מִתְמַנֵּת
 הִיָּה: אָף עַל הַדְּבָר. מִתְרִיעִין בְּשַׁבַּת: וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֻכְמִים. לְהַתְרִיעַ עַל
 הַדְּבָר בְּשַׁבַּת. אֲבָל בַּחֹל מִתְרִיעִין {יֵט}:

פרק ג - משנה ח

חוּץ מְרוֹב גְּשָׁמִים. לֹא שְׂיִרְדּוּ הַרְבֵּה כָּל כֶּךָ שְׂמִקְלָקְלִין אֶת הַתְּבוּאָה, אֶלָּא
 שְׂכָבֵר יִרְדּוּ הַרְבֵּה שְׂאִין צְרִיכִין לָהֶן עוֹד וְהוֹן לְטַרַח עַל בְּנֵי אָדָם: תַּנּוּרֵי
 פְּסָחִים. שֶׁל חֶרֶס הֵם וּמִטְלָטְלִין מִמְּקוֹם לְמְקוֹם: שְׂלֵא יִמוּקוּ. בְּגִשְׁמִים:
 עַג עוֹגָה. רָשָׁם בְּקַרְקַע רָשָׁם עֲגַל כְּעִין עוֹגָה {כָּה}: גְּשָׁמֵי בּוֹרוֹת. גְּשָׁמִים
 בְּשַׁפַּע לְמֵלֵאֵת בּוֹרוֹת: אִם נִמְחַת. אִם כָּלָה מְכֶסֶה בְּמִים: אֲבָן טוֹעִים. אֲבָן
 הִיָּתָה בִירוּשָׁלַיִם שְׂכָל מִי שְׂמוּצָא מְצִיָּאָה הִיָּה עוֹמֵד עָלֶיהָ וּמְכָרִיז מְצִיָּאָה
 מְצִיָּאֵתִי, וּבָאִין בְּעָלֶיהָ וְנוֹתְנִין סִימְנִיָּה וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ. וְאוֹתָהּ אֲבָן נִקְרָאת
 אֲבָן טוֹעִים. וּמְצִיָּאֵתִי כְּתוּב שְׁהִיָּתָה גְבוּהָה מְאֹד וְלֹא הִיָּה אֶפְשָׁר שְׁתַּתְּכַפֶּסָה
 בְּגִשְׁמִים אֶלָּא אִם כֹּן בָּא מִבּוּל לְעוֹלָם: נְדוּי. שְׂמִנְדִּין עַל כְּבוֹד הַרֵב {כֹּט}:
 מִתְחַטָּא. מִתְגַּעְגַּע {ל}:

פרק ג - משנה ט

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קִדְּם חֲצוֹת לֹא יִשְׁלִימוּ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: צָאוּ אֲכָלוּ
 וּשְׁתוּ. וְלֹא אָמַר לָהֶן קָרְאוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל תַּחֲלָה, שְׂאִין קוֹרִין הַלֵּל הַגָּדוֹל אֶלָּא

פֶּרֶק

ד

פֶּרֶק ד - מִשְׁנָה א

בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים בְּשָׁנָה וְכוּ'. הָכִי קֹאֲמַר, בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים, שְׁהִם תַּעֲנִיּוֹת וּמַעֲמָדוֹת וְיוֹם הַכַּפּוּרִים דְּמַסִּיק בְּתַר הָכִי, כְּהַנִּים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם בְּכָל תְּפִלָּה, דְּהֵינּוּ שְׁחָרִית מְנַחָה וְנַעֲיִלָּה. וַיֵּשׁ יוֹם אֶחָד בְּאֵלּוּ הַפְּרָקִים שְׁנוֹשְׂאִים כַּפֵּיהֶם אַרְבַּעַה פְּעָמִים בְּיוֹם, וְהוּא יוֹם הַכַּפּוּרִים, שְׁיֵשׁ בּוֹ תְּפִלַּת מוֹסָף. וּמִתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר יֵשׁ נְשִׂאוֹת כַּפִּים בְּמְנַחָה בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת, דְּכָל יוֹמָא טַעֲמָא מֵאִי אִין נְשִׂאוֹת כַּפִּים בְּמְנַחָה, מְשׁוּם שְׁכָרוֹת {א}, וְהָאִידְנָא לִיכָא שְׁכָרוֹת. וְרַבִּי יוֹסִי פְּלִיג עָלֶיהָ וְאָמַר דְּגַזְרִינּוּ מְנַחָה שֶׁל תַּעֲנִית אִטּוּ מְנַחָה דְּכָל יוֹמָא. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים דְּאִית בָּהּ תְּפִלַּת נַעֲיִלָּה, אֲבָל בְּתַעֲנִיּוֹת שְׂאִין מִתְפַּלְלִין בָּהּ נַעֲיִלָּה {ב} פְּרָשִׁי כְּהֵי יִדְיָהּ בְּמְנַחְתָּא דְּתַעֲנִיתָא, כִּיּוֹן דְּסַמוּד לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה מְצַלִּי לָהּ, כְּתַפְלַת נַעֲיִלָּה דְּמֵא, וּמְנַחְתָּא כְּהֵאִי לִיתָא בְּכָל יוֹמָא, הִלְכָד לֹא גִזְרוּ בָּהּ : **בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת**. הָכִי קֹאֲמַר, וְאֵלּוּ הֵן שְׁלֹשָׁה פְּרָקִים, תַּעֲנִיּוֹת וּמַעֲמָדוֹת וְיוֹם הַכַּפּוּרִים : **וּמַעֲמָדוֹת**. אַנְשֵׁי מַעֲמָד הָיוּ מִתַּעֲנִים אַרְבַּעַה יָמִים בְּשַׁבּוּעַ :

פֶּרֶק ד - מִשְׁנָה ב

אֵלּוּ הֵן מַעֲמָדוֹת. מַה טַעַם קֹאֲמַר, מַה טַעַם תִּקְנּוּ מַעֲמָדוֹת, לְפִי שְׁנֵאֲמַר צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' : **עַל כָּל מִשְׁמֵר וּמִשְׁמֵר הָיָה מַעֲמָד**. מְקַצֵּת שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל חֲלוּקִים לְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה חֲלָקִים, שְׁלוּחִים מִכָּל יִשְׂרָאֵל לְעַמֹּד עַל הַקָּרְבָן עִם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם שְׂבָאוֹתוֹ מִשְׁמֵר : **וְיִשְׂרָאֵל שְׂבָאוֹתוֹ מִשְׁמֵר מִתְכַּנְּסִין לְעָרֵיהֶם**. אוֹתָם שְׁהִיוּ רְחוּקִים מִירוּשָׁלַיִם וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְעֵלוֹת לְעַמֹּד עַל הַקָּרְבָן בְּמִשְׁמֵר שְׁלָהּן, מִתְכַּנְּסִים בְּבֵיתֵי כְּנָסִיּוֹת בְּעָרֵיהֶן וּמִתַּעֲנִים וּמִתְפַּלְלִים וְקוֹרִין בְּתוֹרָה בְּכָל יוֹם בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, לְהוֹדִיעַ שְׁהָעוֹלָם עֹמֵד עַל הָעֲבוּדָה שְׁעוֹשִׂים בְּמַקְדָּשׁ :

פֶּרֶק ד - מִשְׁנָה ג

וְלֹא הָיוּ מִתַּעֲנִין בְּעָרֵב שַׁבַּת מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבַּת. וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבַּת עֲצֻמָּה, וְלֹא בְיוֹם רֵאשׁוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי לְיִצְיָרָה, שְׁבַעֲרַב שַׁבַּת נִבְרָא אֲדָם, וְיוֹם שְׁלִישִׁי לְיִצְיָרָתוֹ חֲלוּשׁ טָפִי דְכַתִּיב (בְּרָאשִׁית לד) וַיְהִי בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיוֹתָם כּוֹאֲבִים. אִי נִמִּי מִפְּנֵי שֶׁבְשַׁבַּת נִתְּנָה בּוֹ נִשְׁמָה יִתְרָה וּלְמוֹצָאֵי שַׁבַּת נִטְלָת מִמֶּנּוּ, וְאִם הָיוּ מִתַּעֲנִים בְּיוֹם רֵאשׁוֹן הָיוּ מִסְתַּכְּנִים.

ובכל יום היו אנשי מעמד מתפללין תפלת נעילה: **פְּרָשָׁה גְדוּלָה קוֹרִין** **אוֹתָהּ בְּשָׁנִים**. בְּפָרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית, לְאַחַר שֶׁקָּרָא הָרֵאשׁוֹן שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים חוּזֵר הַשְּׁנִי וְקוֹרֵא פְּסוּק שְׁלִישִׁי שֶׁקָּרָא הָרֵאשׁוֹן וּמְשָׁלִים פְּרִשְׁת בְּרֵאשִׁית, וְהַשְּׁלִישִׁי קוֹרֵא יְהִי רְקִיעַ {ח}. בְּשָׁנֵי רֵאשׁוֹן קוֹרֵא יְהִי רְקִיעַ, וּשְׁנַיִם קוֹרְאִים יָקוּוּ הַמִּים, וְכֵן כָּלֵם: **בְּשַׁחֲרִית וּבְמוֹסָף כּוֹי**. הֵכָא מִירִי בְּכָל שְׁאָר מַעֲמָדוֹת שֶׁהָיוּ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ קוֹרְאִין בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית כְּמִשְׁפָּטוֹן אֲפֹלוּ בְיוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ קָרְבַן מוֹסָף, דְּהָא אֵינְהוּ לֹא טְרִידֵי. אֲבָל הַמַּעֲמָדוֹת שֶׁבִירוּשָׁלַיִם, בְּיוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ קָרְבַן מוֹסָף לֹא הָיוּ קוֹרִין בְּמוֹסָף בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כְּדַתְּנָן לְקַמְן קָרְבַן מוֹסָף אִין בּוֹ בְּמִנְחָה, וְהַשְּׁתֵּא קָרְבַן מוֹסָף מַעֲמָד דְּמִנְחָה דְּלֹאוּ דִּידֵיהּ דְּחִי, מַעֲמָד דִּידֵיהּ לֹא כָּל שָׁכֵן. בְּשַׁחֲרִית וּבְמוֹסָף וּבְמִנְחָה כּוֹי, הֵכִי קְאָמַר, בְּשַׁחֲרִית וּבְמוֹסָף הוּא דְּמַבִּיאִין סִפְר תּוֹרָה וְקוֹרִין פְּרָשָׁה גְדוּלָה בְּשָׁנִים וּקְטָנָה בְּיַחֲד, אֲבָל בְּמִנְחָה אִין מַבִּיאִין סִפְר תּוֹרָה מִפְּנֵי טַרַח הַתַּעֲנִית אֲלֵא קוֹרִין עַל פֶּה: **עֶרֶב שַׁבַּת בְּמִנְחָה לֹא הָיוּ נִכְנְסִים**. לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא הָיוּ קוֹרִין כָּלֵל, לְפִי שֶׁהָיוּ טְרוּדִים לְתַקּוֹן צָרְכֵי שַׁבַּת:

פרק ד - משנה ד

יוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ הַלֵּל. כְּגוֹן יְמֵי חֲנֻכָּה שְׁיֵשׁ בָּהֶם הַלֵּל וְאִין בָּהֶם מוֹסָף {יא}, אוֹתָן שֶׁבִירוּשָׁלַיִם לֹא הָיוּ קוֹרִין שׁוּם פְּרָשָׁה בְּשַׁחֲרִית, לְפִי שֶׁאִין לָהֶם פְּנָאֵי לַעֲשׂוֹת מַעֲמָדִם, שֶׁהַהֲלֵל דּוֹחָה אוֹתָהּ: **קָרְבַן מוֹסָף**. רֵאשׁ חֲדָשׁ שְׁיֵשׁ בּוֹ קָרְבַן מוֹסָף לֹא הָיוּ קוֹרִין שׁוּם פְּרָשָׁה בְּנַעֲיֵלָה. וְכָל שָׁכֵן שֶׁלֹּא הָיוּ קוֹרִין פְּרָשָׁה בְּמוֹסָף עֲצָמוֹ וְלֹא בְּמִנְחָה שֶׁהִיא קֶדֶם נַעֲיֵלָה, שֶׁקָּרְבַן מוֹסָף הָיָה דּוֹחָה אוֹתָם: **קָרְבַן עֲצִים אִין בּוֹ בְּמִנְחָה**. כְּלוּמַר יוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ קָרְבַן עֲצִים כְּדִלְקַמְן וְאִין בּוֹ קָרְבַן מוֹסָף, דּוֹחָה מַעֲמָד שֶׁל מִנְחָה, אֲבָל לֹא שֶׁל נַעֲיֵלָה: **כִּדְ הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹנָה**. קָרְבַן עֲצִים דּוֹחָה מַעֲמָד דְּנַעֲיֵלָה, וְכָל שָׁכֵן שֶׁדּוֹחָה מַעֲמָד דְּמִנְחָה, דְּקָרְבַן עֲצִי כִּהְנִים הָיָה קָרֵב קֶדֶם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים, וְאִם דּוֹחָה מַעֲמָד שֶׁל נַעֲיֵלָה כָּל שָׁכֵן שֶׁדּוֹחָה מַעֲמָד שֶׁל מִנְחָה הִסְמוּךְ לוֹ: **חִזֵּר רַבִּי עֲקִיבָא לְהִיּוֹת שׁוֹנָה כְּדַבְּרֵי בֶן עֲזַאִי**. דְּקִסְבַּר קָרְבַן מוֹסָף מִדְּבַרֵי תּוֹרָה, וְדִין הוּא שֶׁלֹּא יְדַחָה אֲלֵא מַעֲמָד דְּמִנְחָה, דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ דְּלִמָּא מִדְּחֵי קָרְבַן, דְּדַבְּרֵי תּוֹרָה לֹא בְּעֵי חִזּוּק. אֲבָל קָרְבַן עֲצִים כְּדַבְּרֵי סוּפְרִים דְּמִי {יד}, וְדִין הוּא דְּלַדְּחֵי מַעֲמָד דְּמִנְחָה וּנַעֲיֵלָה דְּבְעֵי חִזּוּק כִּי הִיכִי דְּלֹא לְדַחֲיָה לְקָרְבַן עֲצִים. וְלֹא יִרְדְּתֵי לְסוּף דְּבַרֵי רַמְבַּ"ם בְּפִרוּשׁ מִשְׁנָה זוֹ, כִּי מִדְּבַרֵי נִרְאָה שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁי מַעֲמָד מִתְּפַלְלִין תְּפִלָּה יִתְרָה בְּכָל יוֹם בֵּין שַׁחֲרִית לְמִנְחָה, וְהִיא נִקְרְאת תְּפִלַּת מוֹסָף, וְדַבֵּר זֶה לֹא מִצְאָתִיהוּ לֹא בַבְּבֵלִי וְלֹא בִירוּשָׁלַמִי:

פרק ד - משנה ה

זְמַן עֲצֵי הַכְּהֻנִים וְהָעַם. כְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוּלָה לֹא מִצְאוּ עֲצִים בְּלִשְׁכָּה, וְעָמְדוּ אֵלָיו וְהִתְנַדְּבוּ מִשְׁלָהֶם, וְהִתְנוּ נְבִיאִים שֶׁבִינֵיהֶם שֶׁאֲפֹלוּ לְשַׁכָּה מְלֵאָה עֲצִים

יהיו אלו מתנדבים משלהם. וביום שמביאים העצים מביאים עמהם קרפן נדבה, ועושים אותו היום יום טוב, וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ו) והגורלות הפלנו על קרפן העצים וגו' להביא לבית אלהינו בעתים מזמנים לשנה: **וכל מי שטעה בשבטו**. ולא היה יודע עם מי ילך, ילך עם בני זתוא: **ובני גונבי עלי**. מפרש בגמרא שפעם אחת גזרו האויבים שמד על ישראל שלא יביאו בכורים למקדש והושיבו שומרים בדרכים על כף, ועמדו אנשים פשרים שבאותו הדור והביאו סלי בכורים וחפו אותם בקציעות, דהינו תאנים יבשים, ונושאים על כתפם עלי, הוא עץ גדול עשוי כעין בוכנא שכותשים בו הדיסא, והיו רגילין לכתש בו הקציעות לעשות מהם עגולי דבלה, וכשהיו פוגעים בשומרים אומרים להם אנו הולכים לעשות שני עגולי דבלה במכתשת שלפנינו בעלי זה שעל כתפינו, וכך היו מביאין בכורים לירושלים. ועל שם כך נקראו בני גונבי עלי, כלומר גונבי לב השומרים בעלי שעל כתפם, ובני קוצעי קציעות על שם שחותרין עגולי הדבלה במקצועות. ואלו האנשים הכשרים עצמן עמדו פעם אחרת שגזרו שמד שלא להביא עצים למערקה, ותקנו סולמות והיו אומרים לשומרים לטל שני גוזלות משובד זה שלפנינו בסולם זה שעל כתפינו אנו הולכים, ועל שם כך נקראו בני סלמאי הנתוצתי, שהיו נותצים הסולמות אחר שעברו מן השומרים, ומביאין מהן עצים למערקה. וכל אלו מביאין עצים עם בני זתוא: **שבו בני פרעש שניה**. שלאחר שסימו מטילין פיסות איזה באחרונה, כדכתוב והגורלות הפלנו על קרפן העצים: **שהיה בו הלל**. לפי שאחד בטבת חל בחנכה לעולם, ובחנכה גומרים את ההלל. אבל הלל דראש חדש שאין קריאת ההלל בו אלא מנהג בעלמא, לא דחי מעמד. ומהאי טעמא לא חשיב ראש חדש ניסן דאית ביה נמי הלל וקרפן מוסף וקרפן עצים:

פרק ד - משנה ו

בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות. שהרי בששי בסיון נתנו עשרת הדברות, ובשביעי בהשפמה עליה לקבל את שאר התורה, ושקה שם ארבעים יום {יט}, נמצאו כלים בשבעה עשר בתמוז, וכשירד שבר את הלוחות: **ובטל התמיד**. שלא היה שם כבשים להקריב, שבאה העיר במצור: **והעמיד צלם בהיכל**. פליגי בה אמוראי בירושלמי, חד אמר צלם של מנשה, ובבית ראשון מירי. וחד אמר צלם של אפוסטמוס שהיה משרי היונים, ובבית שני היה:

פרק ד - משנה ז

שבת שחל תשעה באב. שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה: **אסור לספור ולכבס**. כל אותו שבוע עד שיעבר התענית: **ובחמישי מתרים**. כשהיו מקדשים על פי הראיה וחל תשעה באב להיות בערב שבת, מתרים לכבס בחמישי שלפני התענית מפני כבוד השבת: **שני תבשילין**. אין אסור

משום שני תבשילין אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי, אבל דבר הנאכל כמות שהוא חי כגון חלב וגבינה וקטניות בזמן שהיא לחה, אף על פי שבשילן אין בהן משום שני תבשילין: **ולא יאכל בשר ולא ישתה יין.** הני מילי לאחר חצי היום, ובסעודה המפסקת שאין דעתו לאכל אחריה סעדת קבע. אבל קדם חצי היום אפלו בסעודה המפסקת, או בסעודה שאינה מפסקת אפלו לאחר חצי היום, שרי לאכל שני תבשילין, ובבשר ויין: **רבן שמעון בן גמליאל אומר ישנה.** אם היה רגיל בשני תבשילין אוכל תבשיל אחד. היה רגיל בשני כוסות של יין שותה כוס אחד. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: **בכפית המטה.** שפופה המטה על פניה ולא ישכב עליה אלא בקרקע. ואין הלכה כרבני יהודה:

פרק ד - משנה ח

פחמשה עשר באב. שבו פלו מתי מדבר בשנת הארבעים {כט}. ובו נתבטלו אותן השומרים שהושיב ירבעם בן נבט שהיו מונעים את ישראל שלא יעלו לרגל. ובו נתנו הרוגי ביתר לקבורה. ובו היו פוסקים מלכות עצים {ל}, למערכה, לפי שמאז תש כחה של חמה, שאין בה פח ליבש העצים {לא} מלחותן: **ויום הכפורים.** שבו נתנו לוחות האחרונות {לב}, והוא יום מחילה וסליחה: **שאולים.** שכלן שואלין, אפלו עשירות, שלא לביש את מי שאין לו: **טעונים טבילה.** קדם שילבשום, לפי שאין כל אחת בקיאה בחברתה שמא נדה היתה: **יוצאות וחולות.** כמו אז תשמח בתולה במחול (ירמיה לא): **במלך שלמה.** הקדוש ברוך הוא שהשלום שלו: **אמו.** כנסת ישראל: **זה מתן תורה.** ביום הכפורים שבו נתנו לוחות אחרונות: **זה בנין בית המקדש.** שנתחנך ביום הכפורים {לו}: